

Hazakerült az Ómagyar Mária-siralom

Pieter de Somer, a Leuveni Katolikus Egyetem rektora hétfőn átadta Zircz Péternek, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgató-helyettesének azt a XIII. századi pergamenkódexet amely az egyik legrégibb írásos emlékünket, az Ómagyar Mária-siralom tartalmazza. A két intézmény vezetői aláírásukkal hitelesítették a megállapodást, amelynek értelmében a leuveni egyetem flamand vonatkozású tudomány-, könyv és művelődéstörténeti dokumentumokat kap cserébe a számunkra felbecsülhetetlen értékű kódexért.

A 132 szóból álló Ómagyar Mária-siralom a Halotti beszéd mellett a másik olyan szöveg emlékünkből amely igényes megformáltságával, teljességével a magyar irodalom kezdetét jelenti. A latin nyelvű vallásos elmélkedéseket, prédikációkat, bibliai szövegmagyarozatokat tartalmazó könyv valószínűleg a XIII. század végén került a Bolognában vagy Párizsban tanuló magyar egyháziak tulajdonába. Ekkor jegyezték fel a kötet 134. lapjára a párizsi Geoffroi de Breteuil-től származó Mária-siralom részben szó szerinti, részben gondolat szerinti magyar fordítását. A kódex sorsa a XIV. századtól a XX. század elejéig ismeretlen. Egyik tulajdonosa, — a feltételezések szerint — értelmetlenül találva a magyar nyelvű bejegyzést, annak egy részét megpróbálta eltüntetni. Szerencsére az írásról készült fényképen a kitérőt szöveg olvashatóvá vált. A kötet 1922-ben került Leuvenbe, ekkor már magyar irattárosok is elvégezték a nyelvemlék első lejegyzését, értelmezését. A felfedezés nagy feltűnést keltett hazánkban, számos tudós foglalkozott az Ómagyar Mária-siralom egyes szavaival, fordulatainak nyelvi magyarázatával, valamint dallamával.

A második világháború alatt a leuveni egyetemi könyvtár szinte teljesen elpusztult, az egyetlen épen maradt páncélszekrény azonban megőrizte az értékes kötetet. Az elmúlt 35 évben több magyar közgyűjtemény (így az Egyetemi

és a Pannonhalmi Könyvtár) is kezdeményezte a kódex megszerzését csere útján, de a tárgyalások nem vezettek eredményre. Az Országos Széchényi Könyvtár két éve vette fel ismét a kapcsolatot a Leuveni Katolikus Egyetem könyvtárával, amely időközben flamand és francia részre vált szét. Az előbbinek a vezetői magukévá tették a csere gondolatát, s mivel számunkra jelentős értékű, flamand vonatkozású ősnymtatványokat ajánlott fel a magyar könyvtár, létrejött a megállapodás.

A kódex az Országos Széchényi Könyvtár kézírattárában őrzött nyelvemlékek közé kerül, s a tudósok hamarosan megkezdhetik feldolgozását. A szakértők nagy reményeket fűznek a kutatásokhoz; mivel a 302 levelet tartalmazó kötet alapos vizsgálatára eddig nem volt mód, most fény derülhet az Ómagyar Mária-siralom keletkezésének körülményeire, részleteire is.

Hunyadi István

Évődésem Kislindával

Viaszsárga ködökkel úszik elő a reggel. Nagypapa kinyitja a szemét, feje akár a zakatoló országút, vontatókkal, nehéz szekerekkel. Ilyenek az ébredései mostanában. Valamire készül, hogy lejegyezze. Körvonalak nélküli, bizonytalan képsor bukkan fel álmanában. Lehet az sugalmazás. El kellene rendeznie a véletlen föl-villanásokat. Korán talpon van ilyenkor. Az írás őrdöge noszogatja, Uriás, a nyugtalan madár. Egyik könyvhalomra telepszik, végül megállapodik a Kőlcsey-szobor tarlított feje búbján. Onnan vizsgálja nagypapát. El se ereszti szemsugarából, amíg ki nem lendíti a holtpontról. Úszolja szünet nélkül:

— Közeli barátairól kellene írnod, akiket végleg elvesztettél. Elrejtőztek egy földhanyás alá. Valamit közöltél volna velük. Kifutottál az időből. Adósuk maradtál.

Zugó Róbert

A szobrász szavai

Borsos Miklósnak

Nekem erős derekú asszonyokat ad Uram, amilyeneket Van Gogh rajzolt a párizsi kurta akadémián, klasszikus, karsú gipszaktok [helyett] brabanti emlékei nyomán — rubensi combjuk legyen s tomporuk mint a szikla, ne hasonlítsanak holmi szép, bájos Vénuszra, annál egy telt csipőjű torzó is többet ér, ha biztosan tudom, hogy a belévetett mag kikél, s el nem vetél — de az ölük legyen köből faragva is jászolmeleg, hadd szüljenek nekem egy tucat gyermeket, s még valami, Uram, ha lehet: Dunántúliak legyenek!

Böröndi Lajos

Az egyensúly elvesztése

Kiegyensúlyoznak a súlyok, elnehezül a költemény. Narancssárgába olvadnak az álmok a nyár egén.

Lehúz az egyik, a másik fölemel. Még van remény. Föltart egy pillanatra, majd alámerít a szenvedély.

Meliorisz Béla

Szökésben

Alacsony felhők alatt az átokverte vidék az aratás után fölőlegett földek

Az átjutás lehetetlen megint árad intó szavak az éjszakában egyre távolabb

A nyomok a fölzótt dűlőutakon mint elszórt pikkelyek csillámlanak

Bedől az esős évszak s annak a jelképek visszalényegülnek a valóság gyökereivé

TÚNÓDÁS AZ OLVASÁSRÓL

Egy hirdetésen tűnök: „Könyvet is az AFÉSZ-ban vásároljon!” A hirdetés kiválaszt az embermilliók sokaságából engem, aki olvasom, s feltelem rólam, belém szugerálja, hogy már eddig is mindent az AFÉSZ-ban szereztem be a könyhámról, a kiskertembe, a házamba, a lakásomba, mostmár csak egy van hátra: a könyv. A hirdetés fölészóllását végigértelmeztem, a többi már az én dolgom: ő már igazán megtette minden kötelelőségét, többet nem tehet.

Zavarban vagyok: kezdek tréfás lenni egy komoly kis hirdetéssel, a komoly XX. századi reklámmal szemben, amellyel az imént találkoztam, sőt az olvasóval szemben is, holott a reklám valóban nagyon is komoly dolog, megvan a maga helye, de azért mégiscsak tovább tűnök ezen a kis hirdetésen.

Az Általános Fogyasztási és Értékesítő Szövetkezet kis falusi vegyesboltjára gondolok, ahonnan nem könyvet, hanem kenyert, tejet, ceruzát, iskolai füzetet vásárol a község. Aztán eszembe jutnak valóságos kis falusi hazai marketingjeink, az ABC-k, amelyekkel szerzte az országban mindenütt találkozunk, s valóban szerzte, sok helyütt, sokféle településen, kisebb-nagyobban egyaránt. Már néhány ezres helységeikben is olyan modern, jól ellátott ABC-k működnek, mint akár egy városban. (A városiak épp olyanok, nincs közöttük sok különbség, az egyik ellátása nagyvárosból olyan, mint a másik.) Nem is a modernségük — a küllemük a fontos, hanem az, hogy természetesen érezzük, hogy mindenütt ott vannak. Amilyen most az ország, körülbelül olyan most: egy-egy ABC. Most így élünk, most erre futja...

S ezek után, az ünnepi könyvhéten mégis eltűnök a kicsi kis hirdetésen, amit a lapban olvasok: „Könyvet is az AFÉSZ-ban vásároljon!” Nem azért, amit az elején írtam, hogy ez a hirdetés „kiválaszt az embermilliók sokaságából engem” stb. mert akkor csakugyan ironikus fogalmaztam, s igazából nem is azon tűnök, hanem a reklám szövegében. A szöveg tetőironikus, hogy elől van a könyv. Egyelőre az AFÉSZ-ban először, első helyen, hangsúlyosan nem könyvet vásárolnak. Még az ünnepi könyvhéten sem. De ha az AFÉSZ-bolt könyvesbolt, csak könyvesbolt, akkor hogyan állunk? A valódi, az egyáltalán nem írókú tűnök ekkor kezdődik — megfosztva a reklámtól, s mostmár az AFÉSZ-től is, hogy a reklám s az AFÉSZ helyén az olvasás, a könyv maradjon.

Az ünnepi könyvhétnek sok gazdája van, sok törekvés fut benne össze. Amikor Supka Géza *Literatura* című folyóiratában 1927-ben fölvetette a könyvhét elődjének, a könyvnapnak az eszméjét, akkor még elsősorban a könyvkiadók, s a vásárlók közéletét érintésére gondolt. Nem lehetne-e egy évben egyszer a vásárlókat arra bírni, hogy több könyvet vegyenek, mint máskor, s ennek fejében a kiadók is jobban kitennének magukért. Nem találkoztam-e egyszer egy esztendőben több-kevesebb harmonikus irodalom (kultúra) és üzlet. Supka Géza régi, anti-világból származó gondolata mára évenkénti program. S át is alakult. Ma társadalmi, állami szervek, intézmények hivatalos, kultúrpolitikai munkája, teendője. Az írószövetség, a Hazafias Népfőnt, a Művelődési Minisztérium, a tanácsok művelődési osztálya, a könyvkiadók, a könyvtarjesztők munkája fut benne össze.

Hosszú évekig én is kemény munkát végeztem ilyenkor. Mint könyvtárosnak, az ünnepi könyvhétből az ideológiai, az eszmei rész jutott rám: a kultúra és az üzlet kettősből a kultúra.

Most az ünnepi könyvhéten — már nem könyvtárosként — azon tűnök, hogy ez az esemény a kultúrának és az üzletnek valóban harmonikus vállalkozása-e. A könyvkiadás ellen-mindig lehet kifogásom, sőt más ellen is: kifogásolhatom a könyvesboltok választékát, az író-olvasó találkozik esetlegességét, a rossz szervezést, drágálhatom az emberek pénzéhez mérve egy-egy könyv árát, de végezetül mégiscsak arra a nem feltűnő megállapításra jutok: az ünnepi könyvhét remélhetőleg harmonikus, az ünnepi könyvhét Magyarországon ma olyan lesz, amilyen Ma Magyarországon. Bizakodjunk, lehet bizakodnunk, töprengjünk, azt is lehet. Ünnepi lesz a könyvhét, s hétköznapi is. Emelkedettségünk is lesz, meg fejtevések is.

Tűnök. A világon sokmindennek örülök, ha viszont a félelemről van szó, akkor nagyobb félelmeim után legjobban a könyvnélküliségtől, a könyvtelen embertől félek. Ha emberhez méltó lakása, pénze, élete van, de még sincs könyve. Azzal az emberrel baj van, rosszul műveli az életét, valami rossz van az életében, egy sötét folt, valami árnyék; ahonnan akár ragadozók is bújhatnak elő. Kell-e félnem? Egészséges-e, hogy ilyesmitől félek? Az ünnepi könyvhét bizony fontos emberi dolgokon tűnődtet el.

Gy. L.

linda rátapadva mereszti a szemét.

— Egyszóval szívesen maradnál itt nagyapóval. Fölkapaszkodnál a székre. Az íróasztalán firkálnál a színes ceruzákkal.

— Igen — válaszolja a tükör. — Aladár bécst is kizavartad a kertből amikor írtál. Kisfiú volt még. Alsóórson nyaraltatok akkor. Önző voltál, nagyapó ne is tagadd.

— Almélkodva nézi az öregember.

— Hát ezt is tudod? — Már hogyne tudnám. Ilyen apróságok, mint én is, mindent tudunk. — Hozzáteszi még: — Itt akarok játszani nálad.

Íróasztala elé kuporodik a szőnyegre. Ólében a kis ház, a szobrós pástör és a sok-tollú indián. Dülöngve lépked előtük a szerkezetre járó lúd. A lányka megfeszült arcán a játék öröme. Ilyenkor nem tördök nagyapóval. Végül ráveti világitó szemét.

— Mosolyogj, nagyapó, mint én. Sohase láttalak mosolyogni.

A vénember nem töpreng tovább, mibe kapjon. Készen van a fejében a történet. Megírja Kislinda reggeli látogatását.